

ویژگی‌های اساتید برتر

امیر هاشمی
دانشگاه صنعتی اصفهان

منظور از وظایف شغلی تدریس، پژوهش و ارائه خدمات است. در مفهوم سازی نوین: قابلیت دیده شدن و اظهار هویت در فضای علم

عوامل مهم در رشد حرفه‌ای

- روابط بین فردی
- ویژگیهای ذهنی-فکری
- تعهدات فردی
- عوامل سازمانی (اجتماع‌پذیری، مرزبندی‌های شغلی و بویژه قراردادهای روانشناختی است که موضوع این بحث است)

توسعه هر کشوری بر سه پایه زیر استوار است:

اهمیت آموزش

الف) آموزش (مجموعه‌ای از اعمال و رفتار برای انتقال دانش، مهارت‌ها، ارزش‌ها، باورها و عادت‌ها)

ب) علم (مجموعه حقایقی که با نظمی ساختارمند کنار هم قرار گرفته‌اند، به طوری که امکان پیش‌بینی در یک موضوع را برای ما فراهم می‌کنند)

ج) تکنولوژی (مجموعه مهارت‌هایی که برای تولید یک افزار سخت یا نرم استفاده می‌شود)

آموزش پایه توسعه هر کشوری است.

تدریس: تعامل یا رفتار متقابل معلم و فراگیر بر اساس طراحی منظم
برای ایجاد تغییر در فراگیر

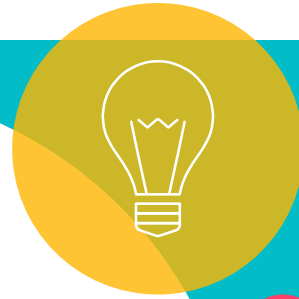
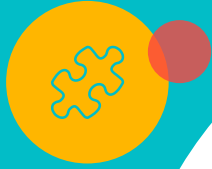
پرورش یا تربیت: جریانی مستمر و منظم که هدف آن رشد همه جانبه
شخصیت فراگیران در جهت کسب هنجارهای مورد پذیرش جامعه و نیز
کمک به شکوفا شدن استعدادها

در کشور ما آموزش با پرورش عجین است.

تدریس و پرورش؟

حرف آخر...!

من بی می ناب زیستن نتوانم

بی باده کشید بارتن نتوانم

من بنده آن دم که ساقی گوید

یک جام دگر بگیر و من نتوانم

خیام

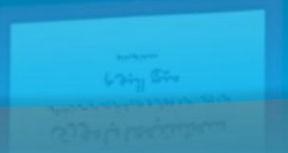

○ ایجاد حال خوب در دانشجویان (موضوعی بومی و شخصی).

○ بهترین معلم کسی است که عاشق دانشجویان خود باشد و از چند اصل مهم در معلمی صمیمم قلب فارغ از هر موضوعی آنها را دوست داشته باشد.

○ بر این اساس هیچ قالبی برای معلمی وجود ندارد و معلمی فرآیندی دینامیک است که بسته به موضوع درس و ترکیب دانشجویان می تواند متفاوت اجرا شود.

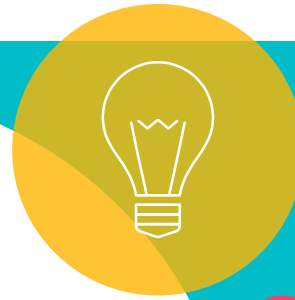
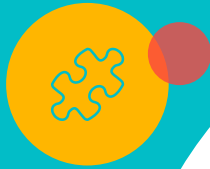
خلاصه کتاب

- عشق یعنی نگران بودن تو در مورد مساله شخصی دیگری، طوری که گویی مساله خود توست. عشق کلید زنده ماندن توست حتی پس از مرگ.
- آنچه را می توانید، انجام دهید و آنچه را نمی توانید، بپذیرید.
- معلمی تا مرز بی نهایت.
- نمی توان گفت تاثیر یک معلم کجا پایان می پذیرد.
- من به بودن محض، حضور با تمام وجود در لحظه معتقدم ...
- مردم به دلیل عجله در زندگی شان معنی و مفهوم پیدا نکرده اند.

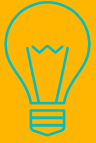
تعريف برتر

معلمان برتر چه چیز را می‌دانند و می‌فهمند؟

- * علاقه شدیدی به موضوعات وسیع‌تری در رشته خود یعنی تاریخچه، مباحث و نظریه‌های شناخت، انواع آموزش، موضوعات بین‌رشته‌ای نشان می‌دهند.
- * می‌توانند هر آنچه از دانشجویان خود به صورت اندیشه ورزانه، فیزیکی یا احساسی انتظار دارند، انجام دهند.
- * می‌دانند چگونه موضوعات پیچیده را ساده و روشن کنند.
- * موضوعات مورد تدریس خود را خوب می‌دانند ... و اندیشه‌های مهم در موضوعات کاری خود را می‌دانند.

نوشتن و چاپ مقالات ترویجی در رشته و گرایش تخصصی می تواند به ارتباط بهتر دانشجویان با آن رشته و گرایش کمک کند. بهتر است این مقالات به صورتی نوشته شوند که یک نودانشجو بتواند آنها را درک کند.

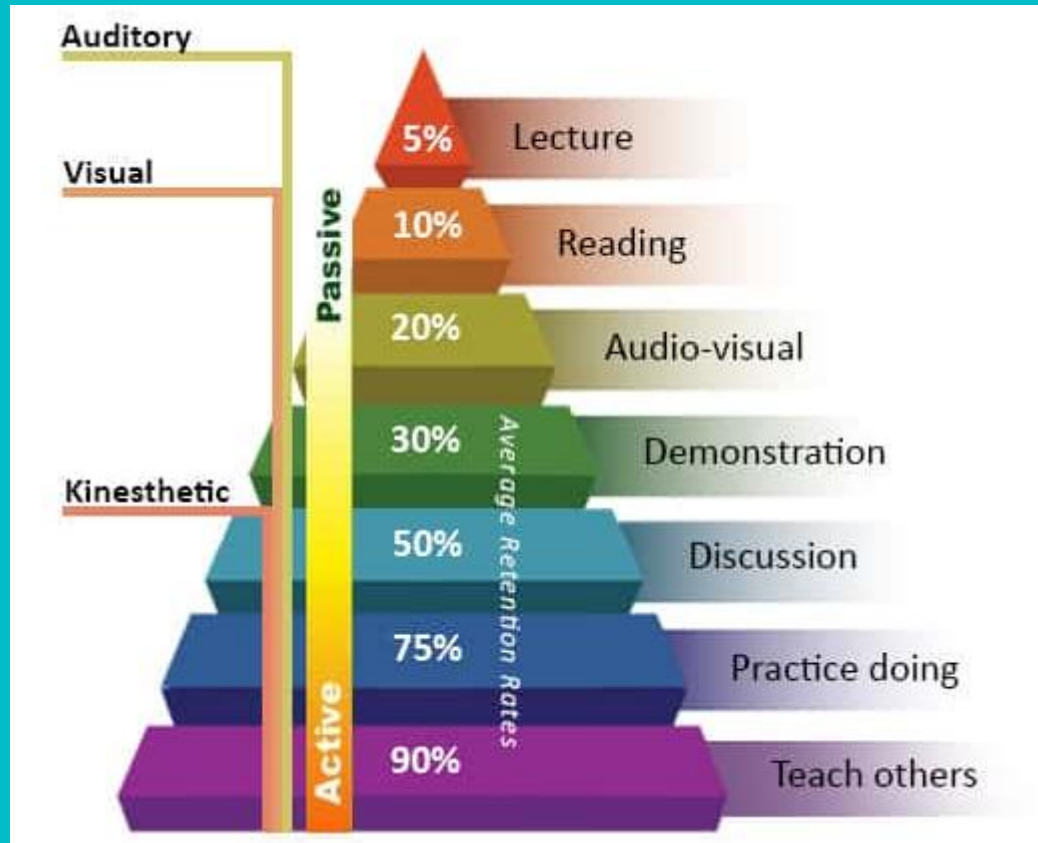
رفتار اساتید برتر با دانشجویان:

- اعتماد زیادی به دانشجویان دارند و در آنها حس ناامیدی ایجاد نمی‌کنند.
- باور دارند که دانشجویان می‌خواهند یاد بگیرند و آنها این توان را دارند.
- با دانشجویان رفتاری صادقانه و بی‌غل و غش دارند.
- درباره سیر ذهنی خود، اهداف و آرزوها، پیروزی‌ها و شکست‌هایشان سخن می‌گویند. با دانشجویان ارتباط نزدیکی دارند و به دانشجویان در زمینه‌های غیر درسی مشاوره می‌دهند.
- دانشجویان را تشویق به خودبیانگر و رُک بودن می‌کنند.

اطلاعات اساتید برتر
از شیوه های یادگیری
تا چه اندازه است؟

هرم یادگیری Edgar Dale

تدریس

در یک نگاه کلی دو دیدگاه نسبت به تدریس مطرح است.

○ دیدگاه اول: (دیدگاه معمول)

تدریس همان انتقال دانش است.

○ دیدگاه دوم: (دیدگاه اساتید برتر)

تدریس زمانی اتفاق می افتد که یادگیری اتفاق افتاده باشد.

دانش ساختنی است
نه دریافت کردنی!

○ اساتید برتر بر این باور هستند که دانشجویان باید از الگوی ذهنی خود در تفسیر آنچه با آن مواجه شده‌اند، استفاده کنند. در واقع ما مفهوم حقیقت را از میان تمام داده‌هایی که دریافت می‌کنیم از طریق پردازش ذهن، می‌سازیم. پس مغز ما هم انبار است و هم واحد پردازش. برای مثال برای آموزش طبقه‌بندی به کودکان، از اشکال هندسی آشنا استفاده کنیم.

الگوهای ذهنی

به آهستگی تغییر می کنند

○ دانشجویان باید حقایق را هنگام فراگرفتن استفاده از آنها بیاموزند تا بتوانند درباره آنچه می فهمند یا انجام می دهند، تصمیم بگیرند.

○ «یادگیری» معنای چندانی ندارد مگر آنکه تأثیر ماندگاری بر روش اندیشیدن، عمل کردن یا احساس کردن یادگیرنده داشته باشد.

○ سوالها به ما در ساخت دانش کمک می کنند.

○ سوالها به خلأهای ساختار حافظه اشاره دارد و در تعدیل و تنظیم اطلاعاتی که هنگام پاسخدهی به آنها بدست می آید، بسیار مهم و حیاتی هستند.

○ زمانی که در ترغیب دانشجویان به پرسیدن سوالات خودشان موفق می شویم، در واقع در حال بنا گذاشتن اساس یادگیری هستیم.

پرسیدن بسیار مهم است

به شخصیت و نظر دانشجو احترام گذاشته شود.

○ بهترین دروس، دروسی هستند که دانشجویان با انجام تمرینات

متعدد می‌توانند از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.

○ در یک درس می‌توانیم راجع به سفر به ویلسون به ورسای بعد

از جنگ جهانی اول صحبت کنیم و اینکه تلاش او باعث ایجاد

جامعه ملل شد. اما این موضوعات جذاب نیستند. در واقع نکته

مهم این است آیا تلاشهای او در جلوگیری از جنگ جهانی دوم

تاثیر داشت؟ آیا در کل بشر توان اجتناب از جنگ را دارد؟ ...

سه نکته

تشویق و اثر آن

- آیا پیشنهاد نمره یا پاداش ظاهری در تدریس موثر است؟
- تشویق لفظی و بازخورد مثبت علاقه فرد را تحکیم می‌کند.
- به جای تعریف از استعداد دانشجویان از کار آنها تمجید کنیم.
- با هدایت دانشجویان به سمت اهداف یادگیری از مشوق‌های
- عرضی خودداری کنیم. از تقسیم دانشجویان به دو گروه زرنگ و تنبل خودداری کنیم.

اساتيد برتر چگونه آماده
تدریس می شوند؟

- آموزش درست یعنی درگیرکردن دانشجویان و ساخت محیطی که در آن بیاموزند. (شعار آموزشی یونسکو: اگر به من بگویی، فراموش می‌کنم. اگر به من بیاموزی به خاطر می‌آورم. اگر مرا درگیر کنی، یاد می‌گیرم.)
- خلق این محیط یادگیری به اندازه یک عمل اندیشه‌ورزانه مهم و جدی و حتی نوعی تخصص است.

این تخصص بر چهار پرسش بیادین متمرکز است:

۱- دانشجویان در نتیجه یادگیری خود، باید قادر به انجام چه کارهایی از نظر ذهنی باشند؟

۲- چگونه می توان در راستای رشد توانایی و عادات قلبی و ذهنی، بهترین کمک و تشویق را به دانشجویان ارائه نمود؟

۳- استاد و دانشجو چگونه می توانند ماهیت، کیفیت و پیشرفت یادگیری را به بهترین نحو بفهمند؟

۴- استاد چگونه می تواند تلاش‌های خود را در این راستا ارزیابی کند؟

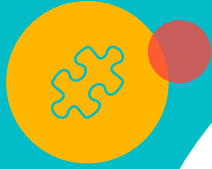

آماده‌سازی اساتید برتر با انجام کارهای زیر انجام می‌شود:

- ۱- دانشجویان بازیگران جریان یادگیری می‌شوند.
- ۲- ترغیب دانشجویان به پرسیدن سوال
- ۳- نظریه‌های مختلف درباره یک موضوع را بیان می‌کنند (بیان تناقض‌ها).
- ۴- تاریخچه موضوع و روند پیشرفت آن را بیان می‌کنند.
- ۵- سوالات اساسی مرتبط با موضوع را مطرح می‌کنند.
- ۶- ارتباط دادن رشته خود با بقیه رشته‌ها
- ۷- اجتناب از یکنواختی، استفاده از دست‌ها برای انتقال بهتر مطالب، موقع نوشتن روی تابلو با دیوار صحبت نمی‌کنند، به همه توجه می‌کنند، بعد از بیان یک مطلب مهم مکث می‌کنند، برخی نکات را تکرار می‌کنند، اول هر جلسه، موضوع جلسه قبل را یادآوری می‌کنند.

اساتید برتر چه انتظاری از
دانشجویان دارند؟

۱- برخی دانشجویان فکر می‌کنند در یک زمینه خاص استعداد دارند (صفه ۹۷).

۲- آیا سخت‌گیری یک استاد در ارزشیابی او موثر است؟ استادان برتر استانداردهای بالایی دارند ولی این موضوع تاثیری در نگرش‌سنجی دانشجویان ندارند.

۳- استانداردهای بالایی را در نظر گرفته و حس اعتماد قوی نسبت به توانایی را برای کار در راستای آن استانداردها به تک‌تک دانشجویان منتقل می‌کنند.

۴- به دانشجویان فرصت جبران می‌دهند و با کمک به پیشرفتشان کمک می‌کنند.

PERMA (مدلی برای خوشبختی توسط مارتین سلیگمن)

- ۱) احساسات و هیجانات مثبت
- ۲) تعهد و درگیری مثبت در کارها
- ۳) روابط مثبت
- ۴) معنا داشتن در زندگی
- ۵) دستاورد یا پیشرفت در زندگی

اساتید برتر چگونه به اداره
کلاس می پردازند؟

اصول مشترک:

۱. ایجاد محیط یادگیری طبیعی-انتقادی (توضیح در اسلاید بعد)
۲. توجه دانشجویان را جلب و آن را حفظ کردن (تدریس با اشتیاق)
۳. با دانشجویان آغاز کردن نه با رشته (توجه به عادات دانشجویان. توجه به خود دانشجویان، برای مثال ارائه الگوریتم موفقیت)
۴. از آنان طلب تعهد کردن
۵. به دانشجویان در یادگیری خارج از محیط کلاس کمک کردن
۶. درگیر کردن دانشجویان با تفکر در چارچوب رشته (سوال پرسیدن)
۷. تجارب یادگیری مختلف را ایجاد کردن (تنوع در شیوه تدریس)

عناصر ضروری ایجاد
محیط یادگیری
طبیعی-انتقادی

- اول، مطرح کردن سوال یا مسئله هیجانی و برانگیزنده
- دوم، راهنمایی دانشجویان برای درک بهتر اهمیت مسئله (با بیان داستان: تاثیر نایلون در جنگ دوم جهانی توسط هرشباخ)
- سوم، تشویق به مقایسه، کاربرد، ارزیابی، تحلیل و ترکیب مطالب.
- چهارم: ایجاد ارتباط بین موضوع درس و زندگی معمولی
- پنجم، کمک به دانشجویان برای طرح سوالات

مهارت های تدریس در کلاس درس:

- سخنرانی گرم و جذاب با استفاده مناسب از حرکات دست، جابجا شدن، سخنان مهم ایستاده بیان شود، اجازه یادداشت نوشتن، سرعت مناسب در تدریس، تن صدا
- ارائه توضیحات کافی و ساده (استفاده کمتر از اسلاید، تمثیل، داستان فیمن، تابع)
- وادار کردن دانشجویان به صحبت کردن و مشارکت در کلاس درس (توجه به دانشجویان انتهای کلاس، به خاطر سپردن نام آنها و صدا کردن با نام)
- مدیریت کلاس، داشتن اصول مدیریت در زمینه های مختلف، توجه به ضعف های دانشجویان، توجه به دانشجویان ضعیف، انجام تعهدات اعلام شده در ابتدای نیم سال

مهارت های تدریس در کلاس درس (ادامه):

- خوش خط نوشتن
- رعایت نظم و انضباط و حضور بموقع در کلاس
- شوخی در کلاس درس، حضور و غیاب (پیگیری حال دانشجویان غایب)
- بیان قوانین و مقررات کلاس در ابتدای درس
- حفظ آرامش در کلاس درس و برخورد با کسانی که مخل آرامش در کلاس هستند.

اساتید برتر چگونه خود و
دانشجویان را ارزیابی می کنند؟

بدون یک ارزیابی مناسب، نه اساتید و نه دانشجویان قادر به درک پیشرفت نبوده و مدرس نیز متوجه تاثیر تلاش هایش در فرآیند یادگیری نمی شود.

اساتید برجسته، از سنجش و ارزشیابی (منظور نگرش سنجی) استفاده می کنند تا به یادگیری دانشجویان کمک کنند تا پیشرفت کنند و نه اینکه تنها به بررسی و رتبه بندی تلاش خودشان پردازند.

(assessment) می‌نامیم، اغلب گرفتار ملاحظات است که کار زیادی در راستای یادگیری انجام نمی‌دهد.

ولی با استفاده از ارزیابی (evaluation) دانشجویان (از طریق مشاهده برگه‌های امتحانی و تذکر اشتباهات دانشجویان) می‌توان به فرآیند یادگیری کمک کرد.

در تدریس نباید در ازای جری‌مه نمره کم کرد. نباید اساس سنجش عملکرد را نمره منظور کرد.

دادلی هرشباخ (برنده جايزه نوبل شيمي و استاد دانشگاه هاروارد):

«می خواهم به آنها کمک کنم چیزی را درباره خودشان بفهمند که بتوانند تبدیل به یادگیرندگان و تفکر کنندگان بهتری شوند. من به صرف لیست کردن یک مشت نمره مثل حسابداران مالی علاقه‌ای ندارم.»

ژانت نوردن (استاد شبکه‌های عصبی در آمریکا):

«من از هر امتحان استفاده می‌کنم که برایم روشن سازد چقدر خوب به دانشجویان کمک کرده‌ام که مطالب را یاد بگیرند. اگر الگویی از بدفهمی مشاهده کنم، باید برای دوباره درس دادن آن مطلب، کاری بکنم.»

در رویکرد یادگیری محور استاد سوالی را مطرح می کند که آن را سوال اساسی سنجش نام گذاری میکنیم:

هدف از این کلاس چه نوع پیشرفت اندیشه ورزانه توسط دانشجویان است و چه مدارکی دالّ بر این پیشرفت جمع آوری می شود؟

اساتید برتر مطالب درسی را برای امتحان پایان ترم حذف نمی کنند.
اگر دانشجویی یک امتحان را از دست داد نگران نیست زیرا در امتحان
بعدی فرصت جبران را دارد.

کردارها

- برای اینکه سنجش یادگیری محور ممکن شود معلمان برتر سعی می کنند تا آنجا که ممکن است دانشجویانشان را بیشتر بشناسند، به طوری که به قول یکی از مدرسان «نه اینکه بتوانم در مورد آنها به قضاوت بنشینیم، بلکه بتوانم به یادگیری آنان کمک کنم».
- هدف اولیه این است که به دانشجویان کمک شود فکر کردن درباره طرز فکر خودشان را یاد بگیرند تا به این ترتیب بتوانند از استانداردهای نظام آموزشی یا شغلی در راستای تشخیص کمبودها استفاده کنند.

استفاده از امتحانات

- در رویکرد یادگیری محور اساتید برتر به سوالات زیر می پردازند:
- دانشجویان چه اندازه باید یاد بگیرند تا به آنان نمره داده شود؟
 - دانشجویان باید چه جور قابلیت استدلال انتزاعی را به دست آورند؟
 - آنان باید چه چیزی را متوجه شوند؟ چگونه باید این درک را به کار بندند؟ نسبت به چه طور مسائلی؟
 - باید بتوانند چه چیزی را تحلیل، ترکیب و ارزیابی کنند؟
 - هر اقدامی باید حول محور بذل توجه به یادگیری دانشجویان صورت گرفته و از آن نشأت گیرد.

چه چیزی را می توانیم از
اساتید برتر بیاموزیم؟

«آیا می‌توانیم از فراست و بینش اساتید برتر و تاثیرگذار درس بگیریم؟»

میتوانیم، ولی باید چیزهای زیادی درباره "تدریس با دهان بسته" یاد بگیریم و بفهمیم، که تدریس صرفاً سخنرانی نیست، بلکه عبارت است از هر آنچه ما می‌توانیم در راستای کمک و ترغیب دانشجویان به یادگیری انجام دهیم بدون اینکه هیچ آسیب عمده‌ای به آنها وارد کنیم. (Dan Finkel)

«آیا می توانیم از فراست و بینش اساتید برتر و تاثیرگذار درس بگیریم؟»

برای اینکه بتوانیم از اساتید خوب چیزی بیاموزیم، باید درک کنیم که همواره می توانیم یاد بگیریم و اینکه هنوز هم دچار ناکامی‌هایی هستیم.

استادِ خوب بودن

تدریس عبارت است از هم خلاقیت ذهنی و هم هنر اجرا. تدریس یعنی خلق یک اثر هنری همانند آثار رامبرانت (نقاش هلندی) که هم نیاز به بینش، تجربه، اصالت، دقت و توجه دارد.

آیا فرآیند تدریس به دانشجویان کمک کرده و آنان را ترغیب می‌کند که طوری یاد بگیرند که تفاوتی ماندگار، ذاتی و مثبت در طرز فکر، عملکرد یا احساس آنها ایجاد کند (یادگیری ضمنی و صریح).

عوامل موثر بر رشد
اعضای هیات علمی

صرف بخشی از وقت خود در انتقال تجربیات
شرکت در کارهای گروهی آموزشی
انجام فعالیتهای بین‌المللی (شرکت در همایش‌های
بین‌المللی)
فعالیت در انجمن‌های علمی
نگارش مقاله‌های مشترک
انتخاب یک عضو هیات علمی به عنوان الگو
عضویت در شوراهای دانشکده
رصد و رفع خطاهای حرفه‌ای

عوامل موثر بر رشد
اعضای هیئت
علمی

توسعه حرفه‌ای از طریق توسعه مهارت و دانش (زمینه جدی‌د)
مشارکت در فعالیتهای بی‌رون دانشکده (ورزشی، هنری)
استفاده از تکنولوژی‌های جدی‌د در تدریس و پژوهش
تعریف چشم‌انداز شغلی
تشکیل شبکه قوی از همکاران در دانشکده
آمادگی خروج از سازمان
داشتن دانش کافی از ادبیات و تاریخ و استفاده از آن در
تدریس
خوداظهاری و ابراز علاقه به مسوولیت.

با تشکر از توجه شما

